

теоретичних і практичних напрацювань вченого працюють педагогічні колективи ЗОШ №№ 20, 27, Рівненська гуманітарна гімназія, класична гімназія «Престиж» та НВК № 1 м. Рівне.

Висновки. Організація соціокультурного акме-середовища школи, розробленого С. Пальчевським, дозволяє успішно вирішити завдання навчання й виховання учнів, підготовки до успішної соціалізації, усвідомленому вибору професії, активному саморозвитку, продуктивній самореалізації, поступу до власних вершин досконалості. Акмеологічна система моделювання соціокультурного середовища ініціює процеси професіоналізації, соціальної адаптації й особистісного самовизначення, створює оптимальні соціальні установки для підвищення рівня розвитку соціальної компетентності випускників школи.

Напрями подальших досліджень вбачаємо в розробці форм, методів формування соціальної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів на основі акмеологічного підходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодалёв А.А. Вершина в развитии взрослого человека: характеристика и условия достижения / А.А. Бодалёв. – М.: Флинта: Наука, 1998. – 168 с.
2. Данилова Г. Акмеологічна школа: нова якість освіти / Г. Данилова // Освіта і управління: науково-практичний журнал. – 2009. – Том 12, № 2. – С. 96-108.
3. Литвиненко Т.В. Передумови становлення соціально зрілої особистості сучасного випускника в акмеологічному освітньому просторі / Т.В. Литвиненко // Управління школою (Основа): науково-методичний журнал. – 2011. – № 19/21. – С. 74-77.
4. Максимова В.Н. Введение в акмеологию школьного образования [Текст] / В.Н. Максимова. – СПб.: ЛОИРО, 2002. – 156 с.
5. Основи акмеології: навч. посіб. / укл. Г.Х. Яворська, В.М. Гладкова, О.А. Горчакова. – К.: Освіта України, 2012. – 248 с.
6. Огнев'юк В.О. Розвиток в університетській освіті акме-компетентнісного потенціалу майбутнього фахівця / В.О. Огнев'юк // Акмеологія – наука XXI століття: мат-ли III Міжнар. наук.-практ. конфер. – К.: Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. – С. 6-9.
7. Первутинский В.Г. Развитие социальной компетентности студента в условиях профессиональной подготовки студентов. – Электронный ресурс / В.Г. Первутинский. – Режим доступа: <http://akmeo.rus.net>. – Заглавие с экрана.
8. Пальчевський С.С. Соціальна педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закладів / С.С. Пальчевський. – К.: Кондор, 2005. – 549 с.
9. Пальчевський С.С. Акмеологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / С.С. Пальчевський. – К.: Кондор, 2008. – 397 с.
10. Пальчевський С.С. Педагогіка: навч. посіб. / С.С. Пальчевський. – К.: Каравела, 2008. – 496 с.

Л.И. НЕЧИПОРУК, Л.В. ТЕРЕШКО. АКМЕОЛОГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Резюме. В статье рассматривается сущность акмеологического подхода к формированию социальной компетентности выпускника школы, особенности организации социокультурной среды акмеологической школы

Ключевые слова: акмеология, социальная компетентность, акмеологическая школа, акме-вершина.

L.I. NECHYPORUK, L.V. TERESHKO. ACMEOLOGICAL LANDMARKS IN FORMING OF SCHOOLCHILDREN SOCIAL COMPETENCE AT A GENERAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The summary. Deals with the essence of acmeological approach to the forming of a school-leaver's social competence and the peculiarities of social and cultural environment organization for an acmeological school.

Key words: acmeology, social competence, acmeological school, acme-culmination.

**Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. І.В. Малафійк.**

Одержано редакцією 03.02.2016 р.

УДК: 378: 37. 04

Н.С. СКРИПНИК

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТИМУЛОВАННЯ У СТУДЕНТІВ ПОЗИТИВНО-АКТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТНОЇ ПОЗИЦІЇ

Резюме. У статті представлено методичне забезпечення стимулювання у студентів позитивно-активної мотивації до формування й розвитку суб'єктної позиції, а також до самовияву й самореалізації в різних видах діяльності та спілкуванні як педагогічної умови формування суб'єктної позиції студентів вищих технічних навчальних закладів у позааудиторній діяльності.

© Н.С. Скрипник, 2016

Ключові слова: методи, мотивація, суб'єктна позиція, студенти, вищий технічний навчальний заклад, позааудиторна діяльність.

Постановка проблеми. Питання формування і розвитку суб'єктних властивостей, суб'єктної позиції особистості під час навчання у вищому навчальному закладі, зокрема технічному, набувають актуальності в сучасних швидко змінюваних умовах. Водночас, спостерігається недостатність науково-методичного забезпечення цього процесу у вищій школі. Під час наукового пошуку стимулювання у студентів позитивно-активної мотивації до формування й розвитку суб'єктної позиції, а також до самовияву й самореалізації в різних видах діяльності та спілкуванні було теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено як одну з педагогічних умов формування суб'єктної позиції студентів вищих технічних навчальних закладів у позааудиторній діяльності [5, 106-111].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання щодо формування суб'єктної позиції особистості у студентської молоді досліджено у роботах, які присвячені: теоретичним засадам виховання майбутніх фахівців (Л. Белова, Є. Зеленов, В. Лозова, А. Троцько); питанням особистісного зростання майбутнього фахівця (В. Гриньова, А. Маркова, О. Попова), його самореалізації (Л. Рибалко, О. Шутенко); певним аспектам суб'єктності особистості, її суб'єктної позиції, технологічному забезпеченню її формування (М. Боритко, С. Годник, С. Кашлев, О. Мацкайлова, Т. Ольхова, М. Сергеев, В. Серіков, В. Сластьонін). Проблеми формування й розвитку суб'єктної позиції студентів досліджено в умовах вищої професійно-педагогічної освіти (О. Гогоберидзе), у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу (О. Цимбал). Наукові засади підвищення якості підготовки фахівців інженерного профілю розкриваються у працях М. Добрускіна, О. Ігнатюк, Н. Кузьменко, О. Піралової, С. Резнік, О. Романовського, зокрема, питання їхнього особистісного вдосконалення висвітлено у роботах М. Дем'яненко, Н. Сасенко, Т. Сергейчук, Н. Ткачової, Н. Тугай. Сучасні вчені визначають напрями і форми організації позааудиторної діяльності у вищих навчальних закладах (Р. Абдулов, В. Астахова, Л. Кондрашова), а також її значення позааудиторної діяльності у професійному самовизначенні, формуванні професійних інтересів (Т. Іванайська, Л. Смерчак). Попри значну кількість наукових досліджень, які певною мірою сприяють вирішенню зазначеної проблеми, можна констатувати, що в сучасній педагогічній науці недостатньо висвітлено методичне забезпечення реалізації педагогічних умов формування суб'єктної позиції студентів у позааудиторній діяльності.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є опис методичного забезпечення стимулювання у студентів позитивно-активної мотивації до формування й розвитку суб'єктної позиції, а також до самовияву й самореалізації в різних видах діяльності та спілкуванні як педагогічної умови формування суб'єктної позиції студентів вищих технічних навчальних закладів у позааудиторній діяльності у процесі експериментальної роботи.

Виклад основного матеріалу. Чимало вчених (Л. Божович, Л. Виготський, О. Леонтьєв, А. Маркова, К. Платонов, С. Рубінштейн, Л. Якобсон та інші) вважають, що саме *мотивація* як система взаємопов'язаних між собою потреб, мотивів, цілей, цінностей, інтересів зумовлює поведінку й діяльність людини. Так, у педагогічній довідковій літературі зазначено, що мотивація є сукупністю стійких мотивів, спонукань, що визначають зміст, спрямованість і характер діяльності особистості, її поведінки [2, 89]. Відомо, що мотивацію неможливо нав'язати студентам, тому акцент робимо на внутрішню мотивацію, тобто на ті рушійні сили, які зможуть привести до формування суб'єктної позиції студентів ВТНЗ. Вважаємо важливим, щоб мотивація студентів до формування й розвитку власної суб'єктної позиції, а також до самовияву й самореалізації в різних видах діяльності та спілкуванні була позитивно-активною, оскільки позитивна мотивація – це прагнення домогтися успіху у своїй діяльності і вона передбачає прояв свідомої активності. За такої мотивації дії студента спрямовані на досягнення конструктивних, позитивних результатів. Тож через цілеспрямовані зміни в мотиваційній сфері можна ефективно впливати на успішність процесу формування суб'єктної позиції студентів, активізувати їхню участь у позааудиторній діяльності.

Водночас, як доведено в дослідженнях учених (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Буряк, Г. Костюк, Ю. Кулюткін, І. Лернер, В. Лозова, А. Маркова, П. Якобсон та інші) потреби, мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації, звичай, не виникають самі по собі. Отже посилення мотивації студентів потребує педагогічного стимулювання, яке позитивно впливає на формування будь-якої якості особистості, й через зовнішнє спонукання відбувається переорієнтування мотиваційно-ціннісної сфери людини.

Педагогічне стимулювання визначається як процес активізації особистісних внутрішніх рушійних сил людини за допомогою зовнішніх, відособлених засобів спонукання, ефективність дії яких залежить від суспільної та індивідуальної значущості діяльності, що стимулюється [4, 86]. Згідно думки З. Равкіна, специфіка педагогічного стимулювання виявляється в особливостях керівництва цим процесом, який повинен будуватися на гармонійному поєднанні навіювання, переконання, пояснення та створенні таких умов, при яких ці елементи все більше поступалися б взаємодії зовнішніх і внутрішніх спонукальних чинників [4, 86].

Стимулювання студентів до формування й розвитку суб'єктної позиції, а також до самовияву й самореалізації полягає в організації такої позааудиторної діяльності, яка пробуджує в них бажання віднайти, особисто відчувати, виявити свої сутнісні сили, свій потенціал самоствердження, самореалізації в різних сферах життєдіяльності за допомогою різних стимулів.

Отже, у позааудиторній діяльності вищих технічних навчальних закладів (Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, Харківського національного університету будівництва і архітектури, Харківського індустріально-педагогічного технікуму) протягом експериментальної роботи було вжито систему

заходів, яка передусім передбачала активну роз'яснювально-інформаційну роботу щодо значущості суб'єктної позиції для майбутнього фахівця, технічного профілю зокрема. До цієї роботи під час кураторських годин, занять гуртків, клубів тощо залучали викладачів, кураторів академічних груп, лідерів студентського самоврядування.

Стимулюванню позитивно-активної мотивації студентів до формування, розвитку і вияву суб'єктної позиції сприяло проведення інтерактивних міні-лекцій та бесід («Мої мрії, цілі, дії», «Отримати чи здобути?», «Як досягти бажаного?» та ін.), диспутів («Чи кожному потрібно бути лідером?», «Активна людина активна у всьому?», «Якою має бути позиція сучасного інженера?», «Хто відповідає за якість освіти?»), вирішення складних та конфліктних життєвих й освітніх ситуацій. Також студенти готували розповіді-презентації про відомих людей (Ярослав Мудрий, Тарас Шевченко), видатних інженерів, винахідників (Карл Бенц, Соїтіро Хонда, Генрі Форд, Ігор Сікорський та ін.), чії вчинки, історії життя, успіху або невдачі слугують ілюстрацією суб'єктної особистості.

Забезпеченню глибокого осмислення й усвідомлення впливу різних чинників на формування особистості, її позиції, відображення позиції особистості у поведінці й діяльності сприяла участь студентів у конкурсах студентських науково-дослідних робіт. Теми конкурсу були дискусійними і стимулювали майбутніх фахівців до роздумів, пошуку своєї точки зору і аргументів на її користь. За рахунок вибору теми для конкурсу ми впливали на мотиваційно-ціннісну сферу студентів і спонукали їх до роздумів, до критичного осмислення питань щодо цінності особистості, вагомості певних особистісних якостей, певних вчинків людини, їхнього впливу різні сторони життя (конкурс на тему «Особистості в історії моєї країни: герої і антигерої»); питань щодо впливу оточення, засобів масової інформації на становлення і розвиток особистості (конкурс на тему «Масова культура: руйнування особистості або її творення»); питань стосовно майбутньої професійної діяльності, можливостей власної самореалізації і саморозвитку у своїй професії, сучасних вимог до інженера (конкурс на тему «Моя професія у 21 столітті»). Участь у цьому заході дозволяла студентам краще зрозуміти себе, свої ставлення й уподобання, тобто сприяла їх рефлексії, самопізнанню.

Стимулюванню розвитку процесів самопізнання, саморозуміння, усвідомлення своїх психологічних особливостей, власної Я-концепції, вибудови адекватної самооцінки, удосконаленню умінь оцінки й аналізу власного Я, власної поведінки сприяло залучення студентів до психологічної студії «Пізнай себе», де вони виконували різноманітні рефлексивні вправи, зокрема – «Я-реальне і Я-ідеальне», «Якості», «Що? Хто? Як?».

Формуванню потреби студентів у самовияві й самореалізації в різних видах діяльності та спілкуванні сприяли різноманітні заходи-заохочення: оголошення подяк, нагородження грамотами, подарунками; виявлення та підтримка ініціативних студентів і студентів-лідерів; відображення результатів позааудиторної діяльності на інформаційних дошках на факультетах; створення можливостей для вияву самостійності, ініціативності, креативності студентів (зокрема у процесі підготовки й участі у конкурсі «Кращий студент року»).

Таким чином, студентів експериментальних груп залучали до підготовки і проведення кураторських годин, занять у гуртках, спонукали до колективної діяльності в мікрогрупах. Зі студентами проводили індивідуальні бесіди, а також давали доручення, які вимагали виявлення ініціативності та відповідальності, створювали ситуації «зараження успіхом», які забезпечували відчуття «смаку перемоги», досягнення успіху. У результаті проведення зазначених заходів студенти глибоко усвідомили необхідність формування власної суб'єктної позиції.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Позитивний вплив стимулювання у студентів позитивно-активної мотивації до формування й розвитку суб'єктної позиції, а також до самовияву й самореалізації в різних видах діяльності та спілкуванні як педагогічної умови формування суб'єктної позиції студентів вищих технічних навчальних закладів у позааудиторній діяльності, і відповідно, його методичного забезпечення підтвердили результати експериментальної роботи. Так, за таким показником як ставлення студентів до формування й розвитку суб'єктної позиції кількість студентів з позитивно-активним ставленням, що виявляється у стійкому інтересі до природи самості, прагненні до самовияву, самореалізації в різних видах діяльності і спілкуванні, в експериментальних групах збільшилась на 22,2 %, а в контрольних – лише на 1,3 %. Перспективами подальших досліджень є урізноманітнення форм і методів позааудиторної діяльності з метою розвитку суб'єктної позиції студентів вищих навчальних закладів різного профілю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ігнатюк О.А. Формування майбутнього інженера до професійного самовдосконалення: теорія і практика: [моногр.] / О. А. Ігнатюк. – Х.: НТУ «ХП», 2009. – 434 с.
2. Коджаспирова Г.М. Словарь по педагогике / Г.М. Коджаспиров, А.Ю. Коджаспирова. – М.: ИКЦ МарТ; Ростов н/Д: ИЦ МарТ, 2005. – 448 с.
3. Кузьменко Н.В. Формування особистості інженера через форми позааудиторної виховної роботи / Н.В. Кузьменко // Вісник Запорізького національного університету. – 2014. – № 2 (23). – С. 126-135.
4. Проблемы педагогического стимулирования и методологии исследований истории советской школы: сб. ст. / под ред. З.И. Равкина. – М.: Йошкар-Ола, 1972. – 292 с.
5. Рогова Т.В. Суб'єктна позиція майбутнього фахівця: теоретико-методичний аспект: монографія / Т.В. Рогова, Н.С. Скрипник. – Харків: Вид-во ТОВ «Щедра садиба плюс», 2015. – 171 с.

Н.С. СКРЫПНИК МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СТИМУЛИРОВАНИЯ У СТУДЕНТОВ ПОЗИТИВНО-АКТИВНОЙ МОТИВАЦИИ К ФОРМИРОВАНИЮ И РАЗВИТИЮ СУБЪЕКТНОЙ ПОЗИЦИИ

Резюме. В статье представлено методическое обеспечение стимулирования у студентов позитивно-активной мотивации к формированию и развитию субъектной позиции, а также к самовыражению и самореализации в различных видах деятельности и общении как педагогического условия формирования субъектной позиции студентов высших технических учебных заведений во внеаудиторной деятельности.

Ключевые слова: методы, мотивация, субъектная позиция, студенты, высшее техническое учебное заведение, внеаудиторная деятельность.

N.S. SKRYPNYK. THE METHODOICAL PROVISION OF STIMULATING THE STUDENTS' POSITIVE AND ACTIVE MOTIVATION TO FORMATION AND DEVELOPMENT OF SUBJECT POSITION

The summary. The methodical provision of stimulating the students' positive and active motivation to formation and development of subject position, and also to self-expression and self-realization in various activities and communication as pedagogical condition of forming subject position of students at higher technical educational institutions in extracurricular activities has been represented in the article.

Key words: methods, motivation, subject position, students, higher technical educational institution, extracurricular activities.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. В.М. Руденко.
Одержано редакцією 21.01.2016 р.

УДК: 378

Р.Г. НАЙДА

**ПАРАДИГМА ЖИТТЄТВОРЧОСТІ
В АКМЕОЛОГІЧНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ**

Резюме. У статті проаналізовано питання підготовки фахівців дошкільної освіти, розкрито особливості реалізації парадигми життєтворчості в контексті акмеологічного розвитку особистості майбутнього вихователя. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури визначено основні стратегії успішного розвитку ідеї педагогіки життєтворчості, мета якої полягає у формуванні педагога-дошкільника, рівень підготовки якого гармонійно поєднує психологічну та педагогічну культури людей, розвиток самосвідомості та творчого інтелекту, свободу самовизначення відповідно до своїх життєвих цілей і пріоритетів. Визначено, що для формування освітніх компетенцій в ході підготовки майбутніх спеціалістів необхідно впроваджувати акмеологічний підхід, що сприяє компетентнісному розвитку знань, умінь у студентів.

Ключові слова акмеологічний підхід, майбутній вихователь, професійні якості, стратегії, парадигма життєтворчості, психолого-педагогічні та особистісні якості, самореалізація, саморозвиток.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема підготовки фахівців дошкільної освіти у сучасних умовах, народження новаторських досліджень, прогресивних освітніх стратегій, пріоритетності духовних орієнтацій у суспільстві і у власному житті постає гостро та на часі. Тому сьогодні ведеться інтенсивний пошук нової моделі підготовки майбутніх вихователів, яка б у повній мірі задовольнила потреби сучасного цивілізаційного розвитку суспільства.

Реформування освітньої парадигми вимагає досконалої підготовки конкурентоспроможних фахівців дошкільної ланки. Серед завдань Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти до 2017 року визначено необхідність модернізації психолого-педагогічної, методичної, практичної підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів [2, 4].

У концепції освіти XXI століття, підкреслюється: система освіти повинна вирішувати численні проблеми, що ставить перед нею інформаційне суспільство в перспективі неперервного збагачення знань і виконання обов'язків громадянина, який відповідає вимогам нашого часу.

В ході оновлення шляхів підготовки компетентних фахівців в галузі дошкільної освіти, вагомий внесок здійснює педагогічна акмеологія, розглядаючи «акме» як результат саморозвитку особистості протягом життя, вміння володіти своїми творчими ресурсами як у професійній діяльності, так і в особистому розвитку. З огляду на це набуває актуальності твердження академіка С. Гончаренка про те, що реально захищеною в соціальному відношенні може бути лише широко, фундаментально освічена людина, здатна гнучко перебудувати напрям і зміст своєї професійної діяльності у зв'язку зі змінами виробничих технологій або вимог ринку праці. [2]

Актуальність проблеми побудови освітньо-виховного процесу на основі парадигми життєтворчості зумовлена загостренням протиріч між підходами до підготовки майбутніх фахівців та вимогами сучасного освітнього простору і його складовими. Тому, для створення ефективної системи підготовки майбутніх вихователів необхідно виявити педагогічні умови оволодіння мистецтвом життєтворчості.

© Р.Г. Найда, 2016